238 Pengenalan
238-241 Meningkatkan Kecekapan
241-244 Meningkatkan Keselamatan Sistem Pembayaran
244-245 Perpindahan Kepada Pembayaran Secara Elektronik

Sistem Pembayaran dan Penyelesaian

Sistem Pembayaran dan Penyelesaian

PENGENALAN

Sistem pembayaran yang cekap, yang boleh dipercayai dan yang berfungsi dengan lancar dapat menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi, keutuhan sistem kewangan dan melicinkan operasi pasaran kewangan. Memandangkan sistem pembayaran amat penting kepada masyarakat umum, perhatian harus diberikan supaya sistem pembayaran sentiasa beroperasi dalam keadaan yang efektif, selamat dan cekap.

Bank Negara Malaysia memainkan tiga peranan dalam sistem pembayaran di Malaysia. Selain daripada berperanan sebagai pengendali dan penyelia sistem pembayaran, Bank Negara Malaysia juga bertindak sebagai fasilitator bagi memajukan perkhidmatan sistem pembayaran. Dalam hal ini, teras dasar dan inisiatif Bank Negara Malaysia bertujuan untuk **meningkatkan tahap kecekapan dan keselamatan** dalam sistem pembayaran. Ini meliputi usaha untuk **menggalakkan penggunaan pembayaran secara elektronik**, meningkatkan kecekapan sistem pembayaran serta meningkatkan tahap kesedaran terhadap isu sistem pembayaran dan perlindungan ke atas kepentingan pengguna.

Dasar dan inisiatif Bank Negara Malaysia dalam sistem pembayaran adalah bertujuan untuk meningkatkan kecekapan dan keselamatan sistem pembayaran, serta menggalakkan pembayaran secara elektronik

MENINGKATKAN KECEKAPAN

Sistem pembayaran yang cekap dapat dinilai melalui harga perkhidmatan yang kompetetif, kepelbagaian mod pembayaran kepada pengguna dan tempoh masa penyelesaian yang diambil dalam sesuatu sistem pembayaran atau antara sistem-sistem pembayaran. Tahap kecekapan sesebuah sistem pembayaran dipengaruhi oleh **kebolehsampaian** sistem pembayaran tersebut kepada para penyedia perkhidmatan, peserta pasaran dan pengguna. Dengan akses yang lebih meluas kepada penyedia perkhidmatan, peserta pasaran dan pengguna, sistem pembayaran akan memberi lebih manfaat kepada semua peserta secara keseluruhan. Pada tahun 2004, kecekapan sistem pembayaran di Malaysia dipertingkat lagi menerusi akses yang lebih luas dan penambahbaikan yang dibuat terhadap sistem tersebut.

Untuk mencapai tahap kecekapan yang lebih tinggi dalam sistem pembayaran, akses kepada pembayaran secara elektronik ditangani melalui beberapa cara pada tahun 2004. Teras dasar adalah untuk menggalakkan akses yang adil dan terbuka kepada sistem pembayaran yang penting di Malaysia dan untuk mengurangkan pendedahan risiko dalam industri. Satu perkembangan penting di bidang ini ialah pindaan terhadap dasar akses bagi sistem RENTAS, iaitu sistem penyelesaian kasar masa nyata untuk Malaysia, dan penyertaan ahli-ahli tambahan dalam sistem Giro Antara Bank (IBG) dan rangkaian perkongsian mesin teler automatik (ATM) yang dikendalikan oleh Malaysian Electronic Payment System (1997) Sdn. Bhd. (MEPS). Di samping itu, peluang bagi perusahaan perniagaan dan pengguna untuk membuat pembayaran melalui Internet telah dipertingkat dengan pelaksanaan Sistem Bursa Pemprosesan Kewangan.

(i) RENTAS

RENTAS merupakan sistem pembayaran bernilai tinggi yang utama di Malaysia bagi penyelesaian dana dan sekuriti tanpa skrip antara institusi-institusi yang menyertai RENTAS dalam masa nyata. Pada akhir tahun 2004, terdapat 51 peserta dalam RENTAS yang terdiri daripada Bank Negara Malaysia, bank-bank perdagangan, bank-bank Islam, bank-bank saudagar, syarikat-syarikat diskaun, syarikat-syarikat kewangan, broker-broker universal dan Cagamas Berhad, sebuah syarikat gadai janji nasional.

Pada tahun 2004, Bank Negara Malaysia telah meminda dasar akses kepada sistem RENTAS. Matlamat pindaan ini adalah bertujuan untuk meningkatkan kecekapan operasi dan mengurangkan risiko penyelesaian dalam sistem kewangan dengan membenarkan peserta pasaran kewangan utama mempunyai akses terus kepada sistem penyelesaian masa

nyata kendalian Bank Negara Malaysia. Peserta baru RENTAS akan mempunyai keupayaan yang sama untuk menjelaskan obligasi kewangan dan menerima dana menerusi penggunaan wang pusat, iaitu akaun penyelesaian di Bank Negara Malaysia. Kriteria kelayakan untuk menyertai RENTAS telah dipinda seperti berikut:

i. Institusi-institusi kewangan yang dikawal selia oleh Bank Negara Malaysia dan broker-broker universal yang dikawal selia oleh Suruhanjaya Sekuriti;
ii. Rumah-rumah penjelasan utama yang membuat penjelasan untuk pasaran wang dan pasaran modal; dan
iii. Institusi-institusi yang aktif dalam pasaran wang atau pasaran modal serta mempunyai nilai penyelesaian purata dengan konsisten melebihi 0.1% daripada nilai urus niaga RENTAS.

Pada tahun 2004, sistem RENTAS telah menyelesaikan sebanyak 1.9 juta urus niaga bernilai RM17.9 trilion, iaitu peningkatan sebanyak 4.1% dari segi jumlah dan 29.8% dari segi nilai, jika dibandingkan dengan tahun 2003. Peningkatan ini menunjukkan bahawa sistem RENTAS terus penting sebagai sistem pembayaran utama bagi penyelesaian kewangan. Sistem Pemindahan Dana Antara Bank (IFTS) meningkat sebanyak 4% dari segi jumlah dan 30.4% dari segi nilai berbanding dengan tahun 2003 dan urus niaga Sistem Sekuriti Tanpa Skrip (SSTS) pula meningkat masing-masing sebanyak 5.8% dan 23.1%.

Graf 10.2
RENTAS - Urus Niaga SSTS

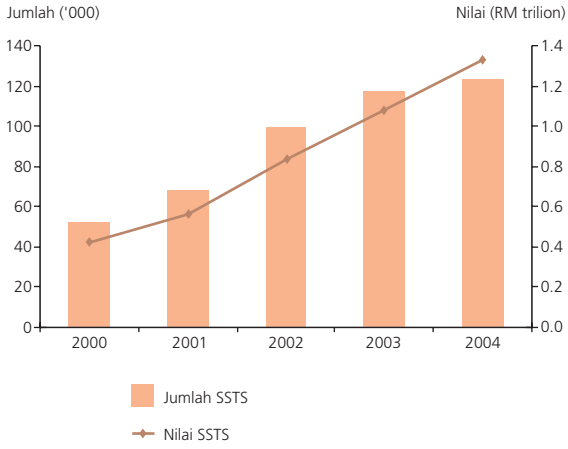

Bagi meningkatkan kecekapan dan keutuhan sistem RENTAS, Bank Negara Malaysia telah menukar perkakasan sistem tersebut kepada sistem Tandem S Series yang terkini. Perkakasan baru ini menawarkan tambahan kapasiti sebanyak 2.3 kali ganda dan seterusnya menyingkatkan masa pemprosesan urus niaga RENTAS sebanyak 20% serta membolehkan kitaran masa pemprosesan kelompok akhir hari dipendekkan selama 2 jam.

(ii) Sistem Penjelasan Imej Cek Kebangsaan (SPICK)

Selain daripada memberi lebih fleksibiliti dalam akses kepada sistem RENTAS, Bank Negara Malaysia juga telah mempertingkatkan kecekapan sistem SPICK dengan melaksanakan satu sistem pelaporan berasaskan web bagi cek-cek yang tidak dijelaskan pada bulan

Graf 10.1
RENTAS - Urus Niaga IFTS

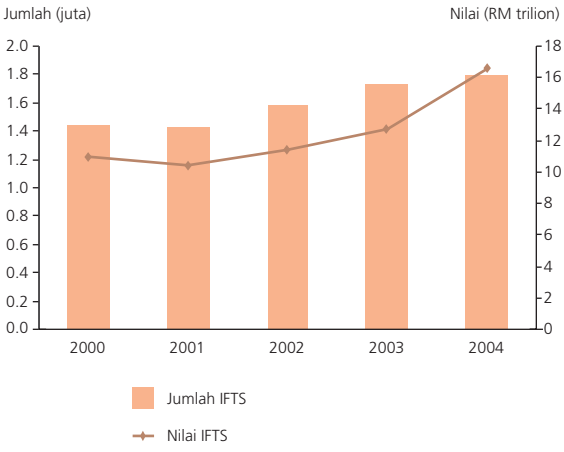

Graf 10.3
Bilangan dan Nilai Cek yang Diproses di Malaysia

Disember 2004. Pelaksanaan sistem pelaporan baru ini membolehkan semua bank perdagangan yang menyertai SPICK memproses cek-cek yang dikembalikan semula kepada bank penerima dengan segera.

Sistem pelaporan baru ini dilaksanakan di SPICK Kuala Lumpur dan Pulau Pinang manakala pelaksanaannya di SPICK Johor Bahru akan dilakukan pada bulan Mac 2005. Di SPICK Pulau Pinang dan Johor Bahru, sistem baru ini membolehkan penghantaran fail dilakukan secara dalam talian dimana dahulunya dihantar melalui disket oleh bank perdagangan. Dengan pembaharuan ini, masa penyerahan maklumat dapat disingkatkan dan seterusnya meningkatkan kecekapan masa pemprosesan cek.

Jumlah cek yang diproses di Malaysia, tidak termasuk cek yang dikeluarkan dan didepositkan di cawangan yang sama meningkat sebanyak 2.6% kepada 202.2 juta pada tahun 2004, sementara dari segi nilai pula jumlah cek yang diproses meningkat sebanyak 7.5% kepada RM1.4 trilion. Walaupun pelbagai langkah telah diambil bagi menggalakkan penggunaan kaedah pembayaran secara elektronik, Bank Negara Malaysia mengakui bahawa cek akan terus menjadi instrumen pembayaran yang penting. Oleh itu, pada tahun 2005, Bank Negara Malaysia akan mengambil beberapa inisiatif untuk meningkatkan kecekapan cek sebagai instrumen pembayaran dengan tujuan untuk mengurangkan lagi masa pemprosesan cek.

(iii) Sistem Giro Antara Bank (IBG)

Dalam arena pembayaran runcit, sistem Giro Antara Bank (IBG) yang dikendalikan oleh MEPS membolehkan pemindahan kredit berjumlah besar antara bank dibuat secara elektronik berdasarkan T+0 atau T+1. Sistem IBG, yang boleh digunakan secara meluas melalui bank-bank perdagangan, berpotensi untuk menjadi sistem pembayaran runcit yang penting, dan selanjutnya boleh mengurangkan penggunaan cek disebabkan penggunaan IBG yang menggalakkan di kalangan masyarakat peniaga dan pengguna.

Menyedari akan kelebihan penggunaan IBG secara meluas, Bank Negara Malaysia mengamalkan dasar akses terbuka bagi sistem IBG dengan menggalakkan pemansuhan dasar tertutup kemasukan institusi-institusi selain daripada institusi perbankan tempatan. Pada bulan Disember 2004, sebuah bank asing yang diperbadankan di Malaysia

Graf 10.4
Urus Niaga Giro Antara Bank

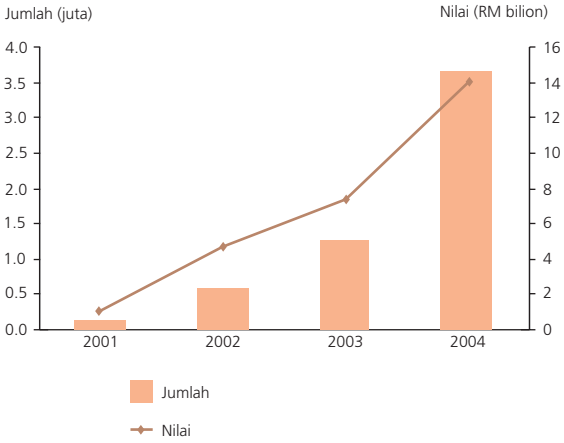

telah mengumumkan penyertaannya dalam sistem IBG. Dengan kemasukan ahli baru ini, bilangan bank yang menjadi ahli sistem IBG bertambah kepada 13 buah bank. Pada tahun 2004, jumlah dan nilai urus niaga IBG masing-masing meningkat sebanyak 187.6% dan 88.8% berbanding dengan tahun 2003.

Dalam usaha untuk meningkatkan lagi penggunaan IBG di Malaysia, satu Pasukan Kajian Semula IBG yang ahli-ahlinya terdiri daripada wakil Bank Negara Malaysia, MEPS, institusi-institusi perbankan dan beberapa agensi Kerajaan yang berkenaan telah ditubuhkan pada bulan November 2004. Pasukan ini akan merangka rancangan lima tahun bagi menangani isu-isu utama dan merumuskan strategi bagi menggalakkan pengguna-pengguna cek bertukar kepada pembayaran melalui saluran elektronik.

(iv) Rangkaian Perkongsian ATM

Pada akhir tahun 2004, jumlah mesin ATM di Malaysia ialah sebanyak 5,565 buah. Institusi perbankan tempatan memiliki 4,098 buah mesin ATM, manakala 280 buah mesin dimiliki oleh bank-bank Islam dan 327 buah mesin dimiliki oleh bank asing yang diperbadankan di Malaysia. Selain itu, institusi kewangan pembangunan (IKP) memiliki sejumlah 860 buah mesin ATM. Rangkaian perkongsian ATM MEPS membolehkan institusi yang menjadi ahli rangkaian ini mengguna mesin ATM yang dimiliki oleh institusi ahli yang lain. Ini telah menjimatkan kos penyediaan prasarana oleh bank-bank di samping meluaskan lagi penggunaan mesin ATM kepada para pelanggan masing-masing. Dalam usaha untuk mempertingkatkan kecekapan dalam sistem

Jadual 10.1
Mesin ATM

	2000	2001	2002	2003	2004
Bilangan mesin ATM[1]	3,944	4,161	4,213	5,241	5,565
Jumlah tunai yang dikeluarkan (juta)[2]	146.1	174.9	193.5	215.6	264.3
Nilai tunai yang dikeluarkan (RM bilion)[2]	62.0	71.8	77.6	86.3	110.8

[1] Angka daripada tahun 2000-2002 merangkumi bank-bank perdagangan domestik, bank-bank asing yang diperbadankan, bank-bank Islam dan syarikat-syarikat kewangan. Angka daripada tahun 2003-2004 juga merangkumi institusi-institusi kewangan pembangunan.

[2] Angka daripada tahun 2000-2003 merangkumi bank-bank perdagangan domestik, bank-bank asing yang diperbadankan dan syarikat-syarikat kewangan. Angka tahun 2004 juga merangkumi bank-bank Islam.

kewangan serta meningkatkan perkhidmatan yang tidak terbatas antara institusi kewangan yang berlainan, sebuah IKP telah menyertai rangkaian perkongsian ATM MEPS pada Jun 2004. Ini telah memudahkan pelanggan bank-bank yang terlibat mendapat akses kepada perkhidmatan rangkaian perkongsian ATM MEPS yang lebih luas iaitu sebanyak 4,416 buah mesin.

(v) Bursa Pemprosesan Kewangan (FPX)

FPX diperkenalkan oleh MEPS pada bulan Oktober 2004 sebagai sistem pembayaran berasaskan Internet yang membenarkan peserta-peserta seperti syarikat-syarikat untuk membuat pembayaran secara elektronik. FPX menggunakan perkhidmatan perbankan Internet institusi-institusi perbankan bagi menyediakan sistem pembayaran dalam talian dengan disertai rujukan pembayaran untuk tujuan pemadanan.

Bank Negara Malaysia menyokong pembangunan sistem tersebut sebagai sebahagian daripada usaha meningkatkan kemudahan e-dagang selaras dengan pelbagai inisiatif e-dagang yang dilaksanakan oleh Kerajaan dan sektor swasta. Penggunaan platform pembayaran di peringkat industri seperti FPX melibatkan ramai pengguna. Semua institusi perbankan digalakkan untuk menyertai FPX bagi membolehkan mereka menyediakan perkhidmatan pembayaran yang cekap kepada pelanggan korporat dan runcit, dan pada masa yang sama meningkatkan kerjasama dalam membina infrastruktur yang membawa manfaat kepada negara. Pada masa ini, terdapat empat buah institusi perbankan dan lima peniaga yang menyertai FPX. Pada akhir tahun 2004, FPX memproses sebanyak 87 urus niaga bernilai RM2.6 juta.

MENINGKATKAN KESELAMATAN SISTEM PEMBAYARAN

Keselamatan dan kecekapan sistem pembayaran adalah penting bagi memastikan keyakinan pengguna terhadap sistem pembayaran. Dalam melindungi kepentingan pengguna, Bank Negara Malaysia menggunakan kuasa sebagai penguat kuasa dan penyelia di bawah Akta Sistem Pembayaran 2003. Kesemua pengendali sistem pembayaran dikehendaki mendapatkan pemberitahuan bertulis daripada Bank Negara Malaysia sebelum mengendalikan sesebuah sistem pembayaran, manakala kesemua pengeluar instrumen pembayaran yang ditetapkan dikehendaki mendapatkan kelulusan bertulis daripada Bank Negara Malaysia sebelum instrumen pembayaran berkenaan dikeluarkan. Bank Negara Malaysia mengawal selia para pengendali sistem pembayaran dan pengeluar instrumen pembayaran yang ditetapkan melalui pemeriksaan di premis serta pemantauan luar premis melalui penelitian kedudukan kewangan mereka. Pada tahun 2004, sejumlah 14 pengendali sistem pembayaran telah diberi pemberitahuan bertulis bagi mengendalikan sistem pembayaran, manakala kelulusan bertulis telah diberikan kepada tiga pengeluar instrumen pembayaran. Bank Negara Malaysia juga telah melaksanakan pemeriksaan terhadap dua buah pengendali sistem pembayaran.

Bagi meningkatkan keselamatan sistem pembayaran, langkah-langkah telah diambil bagi menangani risiko penipuan dan mengurangkan risiko operasi akibat kelemahan sistem. Dalam hal ini, Bank Negara Malaysia dan peserta yang terbabit dalam industri sistem pembayaran telah bekerjasama dalam beberapa bidang bagi memastikan kemudahan pembayaran borong dan runcit adalah terjamin dan selamat. Perkembangan utama pada tahun 2004 ialah permindahan kepada penggunaan teknologi cip untuk **kad ATM** dan **kad kredit** bagi tujuan mengurangkan pemalsuan kad secara pencurian maklumat dan pengklonan. Langkah-langkah untuk menangani penipuan dalam bidang **perbankan Internet** secara *phishing*, **garis panduan keselamatan cek** dan mekanisme **perancangan kesinambungan operasi** juga diperkenalkan pada tahun 2004.

(i) Kad ATM

Pada bulan Julai 2004, kesemua bank asing yang diperbadankan di Malaysia dan dua buah IKP telah selesai menaik taraf mesin ATM dan kad ATM yang sedia ada kepada teknologi yang berasaskan cip. Usaha tersebut ialah lanjutan daripada kejayaan pelaksanaan infrastruktur cip oleh pihak Kerajaan untuk kad pengenalan kebangsaan, MyKad, yang mengandungi aplikasi ATM, pengeluaran Bankcard dan penaiktarafan semua mesin ATM oleh institusi perbankan tempatan yang telah selesai pada tahun 2003. Sehingga kini, penggunaan infrastruktur ATM berasaskan cip telah berjaya menghapuskan insiden penipuan secara pemalsuan kad ATM. Setakat akhir tahun 2004, sebanyak 11.7 juta kad ATM bercip telah dikeluarkan manakala 4,966 mesin ATM telah dinaiktaraf untuk menerima kad ATM bercip.

(ii) Kad Kredit

Para pengeluar dan pemeroleh kad kredit dalam industri perbankan, di bawah pimpinan Bank Negara Malaysia dan Persatuan Bank-Bank Dalam Malaysia, telah melaksanakan pengeluaran kad kredit berpiawaian EMV (Europay-MasterCard-Visa) pada akhir tahun 2004 dan pelaksanaan penukaran alat penerima kad dijangka selesai pada akhir tahun 2005. Penukaran sebanyak 6.2 juta kad kredit pada akhir tahun 2004 kepada kad bercip yang berasaskan piawaian EMV memberi isyarat yang tegas bahawa Malaysia komited untuk menangani masalah penipuan kad kredit. Institusi perbankan telah memberikan keutamaan untuk menaik taraf alat-alat pembaca kad kepada alat yang berpiawaian EMV di lokasi-lokasi peniaga yang berisiko tinggi dalam jangka masa yang lebih awal daripada tarikh akhir penukaran alat pembaca kad, yakni akhir tahun 2005. Pada akhir tahun 2004, sebanyak 80% daripada 60,000 unit alat pembaca kad di kedai-kedai peniaga telah pun berasaskan piawaian EMV.

Malaysia ialah salah sebuah negara di rantau ini yang termaju mengguna pakai kad kredit berpiawaian EMV, bertujuan untuk meningkatkan keyakinan pengguna, pelawat asing dan peniaga dalam menggunakan dan menerima kad kredit di kedai-kedai mereka. Usaha ini adalah perlu memandangkan jumlah kad kredit yang dikeluarkan adalah tinggi iaitu sebanyak 6.6 juta kad dengan nilai urus niaga sebanyak RM34.9 bilion pada tahun 2004. Walau bagaimanapun, operasi kad caj di Malaysia adalah kecil dengan hanya 0.3 juta kad caj telah dikeluarkan dengan nilai urus niaga sebanyak RM2 bilion pada tahun 2004.

Graf 10.5
Operasi Kad Kredit dan Kad Caj di Malaysia

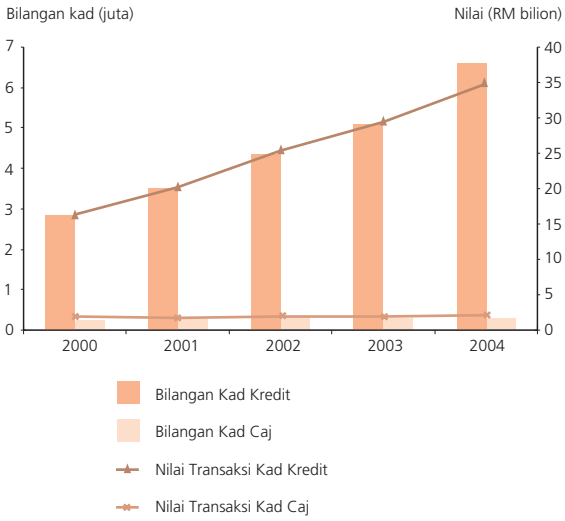

Bagi menangani kadar penipuan kad kredit yang tinggi di stesen minyak, yang merupakan hampir 22% daripada jumlah nilai penipuan kad kredit pada tahun 2004, syarikat-syarikat minyak telah mengambil suatu langkah yang positif untuk menggantikan alat pembaca kad yang dipasang di pam-pam minyak kepada alat yang mematuhi piawaian EMV. Syarikat-syarikat ini juga telah menyokong dasar untuk menghentikan penerimaan kad kredit yang berasaskan jalur magnetik di pam-pam minyak layan diri bermula pada 31 Disember 2004.

Selain mencuri maklumat kad daripada jalur magnetik, maklumat kad juga boleh diperoleh melalui kaedah *wire-tapping*. Sehubungan dengan ini, Bank Negara Malaysia telah mengarahkan industri perbankan untuk mengambil beberapa langkah bagi membanteras gejala ini, termasuk pelaksanaan sistem *line encryption*. Dengan ini, industri perbankan di Malaysia merupakan antara peneraju utama di rantau Asia Pasifik yang mengambil langkah tegas dengan membuat pelaburan untuk membangunkan infrastruktur yang sesuai bagi menangani penipuan kad kredit.

(iii) Perbankan Internet

Selaras dengan pertumbuhan yang ketara dalam perbankan Internet di Malaysia, usaha-usaha telah dilakukan bagi mengekalkan keyakinan pengguna terhadap penggunaan Internet untuk mengakses perkhidmatan perbankan. Pada tahun 2004, Pasukan Petugas Perbankan Internet telah ditubuhkan oleh Bank Negara Malaysia untuk melaksanakan amalan terbaik di peringkat industri dan bekerjasama dengan agensi yang berkenaan untuk menangani insiden yang dapat menggugat keselamatan. Dalam hal ini, penekanan khusus diberikan dalam pencegahan *phishing* dan lain-lain bentuk penipuan kecurian identiti, seperti mendapatkan maklumat peribadi pemegang akaun secara tidak sah untuk memperoleh keuntungan kewangan. Pada tahun ini, sebuah bank telah memperkenalkan kata laluan keselamatan tambahan kepada pelanggan perbankan Internet mereka menerusi kata laluan yang boleh digunakan hanya sekali sahaja dalam jangka masa terhad. Langkah ini telah terbukti berkesan dalam menangani penipuan perbankan Internet.

Setakat ini terdapat 14 institusi perbankan yang menyediakan perkhidmatan perbankan Internet kepada dua juta pelanggan. Bilangan pelanggan telah meningkat sebanyak 15.4% berbanding dengan tahun lepas. Ini menunjukkan penerimaan perbankan Internet dengan meluas sebagai satu saluran yang bukan sahaja mudah tetapi selamat untuk mengakses perkhidmatan perbankan.

Graph 10.6
Perbankan Internet: Pertumbuhan dan Penembusan

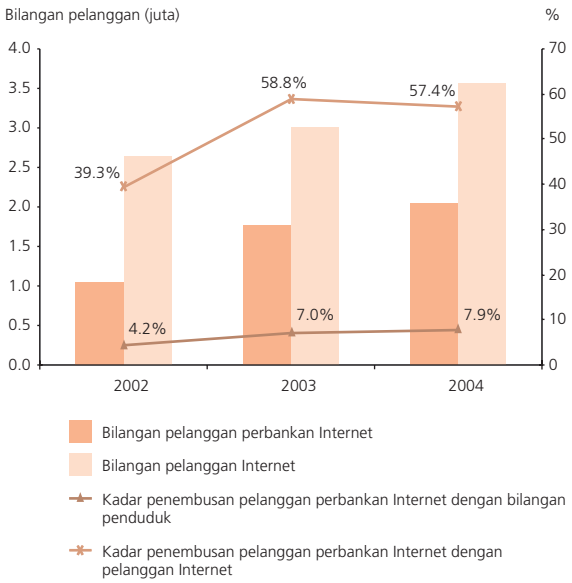

Sumber: Bank Negara Malaysia dan Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia

Penggunaan Internet sebagai saluran penghantaran seharusnya digunakan secara lebih meluas pada masa hadapan, setelah lebih banyak lagi sistem berasaskan Internet dan gerbang pembayaran diperkenalkan. Di samping gerbang pembayaran MEPS, sebuah bank telah menubuhkan gerbang pembayarannya sendiri pada tahun 2004 dan tiga buah bank lagi sedang dalam usaha untuk melancarkan gerbang pembayaran mereka bagi meningkatkan mutu perkhidmatan kepada pelanggan. Bilangan urus niaga yang diproses oleh gerbang pembayaran MEPS menunjukkan peningkatan sebanyak 650% kepada 1.5 juta pada tahun 2004, daripada hanya 0.2 juta pada tahun 2003. Nilai urus niaga juga meningkat 1,219% kepada RM663.6 juta. Peningkatan yang amat ketara dalam penggunaan gerbang pembayaran MEPS disebabkan oleh penyertaan beberapa peniaga utama yang aktif dalam penawaran dalam talian.

(iv) Langkah Keselamatan Minimum bagi Cek

Pada bulan Julai 2004, Bank Negara Malaysia telah mengeluarkan 'Garis Panduan Langkah-Langkah Keselamatan Minimum bagi Cek' untuk mengurangkan kejadian penipuan cek dan meningkatkan pengesanan penipuan cek. Garis panduan ini menggariskan keperluan-keperluan minimum bagi bank dalam peranan mereka sebagai bank penerima cek atau bank pembayar cek. Garis panduan ini merangkumi keperluan khusus berkaitan tadbir urus korporat, ciri-ciri keselamatan cek, kemudahan pengesanan penipuan cek, pengurusan keselamatan semasa mencetak cek serta memelihara kepentingan pengguna.

(v) Perancangan Kesinambungan Operasi

Bank Negara Malaysia memberi keutamaan yang tinggi terhadap Perancangan Kesinambungan Operasi untuk memastikan operasi sistem pembayaran tidak terjejas, dengan mengadakan prosedur-prosedur kontingensi di pusat pemulihannya untuk sistem RENTAS dan SPICK. Selain daripada menjalankan ujian bulanan secara langsung untuk kedua-dua sistem tersebut, satu kajian semula ke atas Perancangan Kesinambungan Operasi institusi-institusi kewangan telah diadakan pada tahun 2004, bagi mengenal pasti kekuatan dan kelemahan perancangan-perancangan tersebut sekiranya berlaku sebarang krisis. Institusi-institusi kewangan telah dinasihatkan supaya sentiasa menjalankan ujian berkala ke atas Perancangan Kesinambungan Operasi mereka dan mengambil beberapa langkah berjaga-jaga yang perlu untuk

mengukuhkan lagi strategi pemulihan dan mengurangkan sebarang gangguan yang boleh menjejaskan operasi sistem pembayaran.

PERPINDAHAN KEPADA PEMBAYARAN SECARA ELEKTRONIK

Walaupun perpindahan kepada pembayaran secara elektronik memerlukan pelaburan pembangunan prasarana yang tinggi, ia akan membawa kepada penjimatan kos dengan infrastruktur baru yang berkos efektif dan berkebolehan memenuhi keperluan pembayaran pengguna melalui kemudahan dan produk yang inovatif. Penyelesaian pembayaran secara elektronik yang lebih pantas berbanding dengan sistem berasaskan kertas juga akan meningkatkan lagi kecekapan sistem kewangan dan ekonomi.

Secara keseluruhan, peningkatan terhadap penggunaan kemudahan pembayaran secara elektronik pada tahun 2004 adalah menggalakkan. Penggunaan pindahan kredit seperti IBG dan dompet elektronik untuk pembayaran tol, sebagai peratusan keseluruhan jumlah instrumen pembayaran (tidak termasuk wang tunai) telah meningkat pada tahun 2004, berbanding dengan tahun 2003. Kad-kad pembayaran, khususnya kad kredit, semakin menjadi alternatif mudah kepada wang tunai dan cek memandangkan kemudahan autodebit bagi membayar kemudahan utiliti asas dan pembayaran melalui Internet biasanya menggunakan kad kredit. Cek sebagai satu instrumen pembayaran pula menunjukkan penurunan dari segi bilangan serta nilai apabila instrumen pembayaran yang lain digunakan secara lebih meluas. Walau bagaimanapun, memandangkan jangkauan penggunaannya yang meluas, cek masih lagi popular, dengan nilai cek mencakupi 95.7% daripada jumah keseluruhan instrumen pembayaran bukan tunai pada tahun 2004.

Oleh yang demikian, institusi kewangan digalakkan untuk menyokong usaha perpindahan kepada pembayaran secara elektronik dengan mempertingkatkan usaha pembangunan dan penggunaan pelbagai mekanisme pembayaran elektronik, di samping menangani halangan yang membendung penggunaannya. Ini termasuk mempromosi saluran **perbankan mudah alih** dan instrumen pembayaran seperti **kad debit** dan **dompet elektronik**.

(i) Perbankan Mudah Alih

Perkhidmatan perbankan mudah alih menyediakan satu cara inovatif dan mudah untuk mendapat akses kepada kemudahan dan perkhidmatan perbankan. Perkhidmatan yang ditawarkan kini termasuk pertanyaan baki, pindahan dana, pembayaran kewangan dan bil, tambah nilai, perkhidmatan telefon prabayar, serta permintaan untuk penyata dan buku cek. Liputan perkhidmatan perbankan mudah alih boleh dikembangkan dengan pertambahan bilangan pengguna telefon bimbit sejak kebelakangan ini. Pada akhir tahun 2004, kadar pengguna telefon bimbit di Malaysia berbanding dengan jumlah penduduk ialah 55.9%. Walau bagaimanapun, perbankan mudah alih masih lagi pada tahap awal dan pada masa ini hanya enam buah bank yang menawarkan perkhidmatan tersebut dengan bilangan pengguna yang dianggarkan sebanyak 25,000. Namun begitu, industri perbankan yakin pengguna telefon bimbit akan tertarik dengan perbankan mudah alih dengan adanya perkhidmatan dan kemudahan baru yang akan disediakan sebagai tambahan kepada kemudahan yang sedia ada sekarang.

(ii) Kad Debit

Walaupun kad debit mempunyai potensi untuk menjadi alternatif kepada pembayaran secara tunai, tahap penggunaannya masih lagi rendah.

Jadual 10.2
Pembayaran Bukan Tunai di Malaysia

	2003		2004	
	Nilai (%)	Bilangan (%)	Nilai (%)	Bilangan (%)
Cek	96.67	34.04	95.65	28.75
Kad kredit	2.48	27.68	3.03	25.74
Pemindahan kredit (IBG)	0.63	0.24	1.10	0.57
Kad caj	0.16	1.42	0.16	1.03
Dompet elektronik - Pembayaran tol	0.05	36.40	0.06	43.69
Dompet elektronik - Runcit	...	...	...	0.01
Kad debit	0.01	0.22	...	0.21

... Terlalu kecil.

Kad debit memberi manfaat terutamanya kepada pengguna yang tidak selesa membayar secara kredit atau pun pengguna yang tidak layak untuk mendapatkan kemudahan kad kredit, umpamanya para pelajar. Dengan kad debit, akaun pengguna akan terus didebitkan apabila pembelian dibuat. Dengan ini, pemegang kad tidak perlu membawa wang tunai yang berlebihan dan seterusnya menikmati kecekapan dan keselamatan yang ditawarkan melalui pembayaran menggunakan kad debit. Peniaga-peniaga juga dapat menikmati manfaat daripada kad debit kerana fi yang dibayar adalah lebih rendah jika dibandingkan dengan fi untuk penerimaan pembayaran kad kredit. Dengan adanya 10.8 juta Bankcard dalam edaran, penggunaan kad debit berpotensi untuk bertambah apabila para pengguna memahami sepenuhnya kelebihan kad debit tersebut.

(iii) Wang Tunai Elektronik

Wang tunai elektronik MEPS Cash merupakan satu kaedah pembayaran elektronik alternatif kepada wang tunai untuk pembelian runcit. Aplikasi MEPS Cash terdapat dalam kad Bankcard dan Mykad. Pada akhir tahun 2004, lebih 16,000 buah alat pembaca kad telah dinaik taraf oleh institusi perbankan dan pihak ketiga yang dilantik oleh MEPS untuk mengguna pakai MEPS Cash. Bilangan urus niaga MEPS Cash meningkat daripada 0.02 juta urus niaga pada tahun 2003 kepada 0.09 juta urus niaga pada tahun 2004, manakala nilai urus niaga meningkat daripada RM0.1 juta kepada RM0.3 juta pada tempoh yang sama. Walaupun penggunaan MEPS Cash adalah rendah berbanding dengan kaedah pembayaran elektronik yang lain, usaha-usaha berterusan dijalankan oleh pelbagai pihak untuk mempromosi penggunaan MEPS Cash. Sejak awal tahun 2004, pembayaran menggunakan MEPS Cash diterima pakai di beberapa komuniti tertutup seperti Bank Negara Malaysia, Universiti Utara Malaysia, Cyberjaya dan Putrajaya.

Selain daripada MEPS Cash, penggunaan wang tunai elektronik dalam sektor pengangkutan, iaitu kad Touch 'n Go dapat mengurangkan penggunaan wang tunai dan syiling di sektor tersebut. Berikutan keputusan Kerajaan untuk hanya menerima kad Touch 'n Go sebagai pembayaran elektronik di plaza tol, jumlah dan nilai urus niaga Touch 'n Go meningkat, masing-masing sebanyak 45.2% dan 29.6% pada tahun 2004, berbanding dengan tahun lepas.

Majlis Penasihat Pembayaran Kebangsaan (MPPK)

Sebagai sebahagian daripada usaha untuk mempromosi sistem kewangan yang dinamik dan struktur sistem pembayaran yang kukuh, Bank Negara Malaysia telah mengadakan dua mesyuarat Majlis Penasihat Pembayaran Kebangsan (MPPK) pada tahun 2004, bagi membincangkan isu-isu utama berkaitan sistem pembayaran. Mesyuarat pertama diadakan pada 20 Julai 2004, dan isu berhubung perpindahan kepada pembayaran secara elektronik serta cadangan mengenai langkah untuk membina prasarana pembayaran elektronik yang cekap, telah dibincangkan. Hasil keputusan mesyuarat tersebut, Pasukan Kajian Semula IBG telah diwujudkan bagi menentukan hala tuju untuk mempromosi penggunaan IBG di negara ini. Mesyuarat juga membincangkan langkah-langkah untuk mempromosi konsep pinjaman berhemah dalam penggunaan kad kredit dan langkah-langkah untuk mempertingkatkan keyakinan pengguna terhadap pengunaan kad kredit sebagai instrumen pembayaran bukan tunai.

Mesyuarat kedua diadakan pada 8 Disember 2004, dengan MPPK mempertimbangkan pendekatan penguatkuasaan yang sesuai bagi menangani isu sistem pengiriman wang alternatif dan langkah-langkah bagi mempromosi penggunaan saluran rasmi bagi pengiriman wang. MPPK bersetuju supaya bank mewujudkan perkhidmatan pengiriman wang yang mudah dan murah untuk pekerja asing bagi menggalakkan perpindahan kepada penggunaan sistem pengiriman wang yang formal. MPPK juga membincangkan cadangan mengenai langkah-langkah pengurusan serta pengurangan risiko berkaitan penyelesaian pertukaran asing di Malaysia dan meningkatkan kemudahan kepada para pelabur antarabangsa untuk menyelesaikan perdagangan kertas sekuriti hutang Malaysia.

Melangkah ke hadapan, Bank Negara Malaysia akan bekerjasama dengan institusi kewangan untuk menawarkan urus niaga pembayaran yang cekap dan selamat pada kos yang lebih rendah untuk membolehkan penggunaan saluran pembayaran elektronik yang lebih meluas. Bank Negara Malaysia bersama-sama dengan industri perbankan serta sokongan daripada Kerajaan akan terus mempromosi saluran penghantaran dan pembayaran elektronik yang cekap dan berkesan selaras dengan usaha untuk membolehkan sistem pembayaran membantu aktiviti ekonomi dan menyumbang kepada kestabilan kewangan.